

BECK, Ulrich:
MACHT UND GEGENMACHT IM GLOBALEN ZEITALTER
(PODER I CONTRAPODER EN L'ÈPOCA GLOBAL),
Frankfurt, Suhrkamp, 2002

FRANCESC JESÚS HERNÁNDEZ I DOBON
DEPARTAMENT DE SOCIOLOGIA I ANTROPOLOGIA SOCIAL
UNIVERSITAT DE VALÈNCIA
francesc.j.hernandez@uv.es

El nou llibre d'Ulrich Beck, *Poder i contrapoder en l'època global*, s'ha d'entendre en una doble dimensió: la bibliografia de Beck i el desenvolupament de la teoria crítica.

És fàcil ordenar l'ampla bibliografia de Beck (Stolp, Pomerania, 1944), catedràtic a la Universitat de Múnic, amb la pauta dels esdeveniments històrics que hem viscut a les dues darreres dècades.

a) La seua obra *Societat de risc* coincidí amb la desfeta de Txernòbil, i els llibres posteriors, com ara *Antídots* o els escrits sobre la «irresponsabilitat organitzada», continuaven l'anàlisi d'aquesta etapa del capitalisme on la producció i centrifugació dels perills esdevé la dinàmica principal. L'obra de Beck animà d'altres sociòlegs notables a incorporar el «risc» a la seua teorització, com ara Luhmann, Giddens, Lash, Bauman, etc.

b) La caiguda del Mur de Berlín i la desintegració del socialisme real es comenten a una segona onada de llibres sobre la modernització reflexiva i la globalització, que aporten la seua perspectiva a l'estudi de la «segona modernitat», com s'anomena la col·lecció que dirigeix per a l'editorial Suhrkamp. Les tesis de Beck entren en diàleg amb Habermas, Wallerstein, Castells, Albrow, Alheit, etc.

c) El llibre que ara ens ocupa, *Poder y contrapoder en la época global* (2002), té a veure amb l'11 de Setembre i el cicle bèl·lic amb què es relaciona.

Poder i contrapoder en l'època global presenta un subtítol ambiciós: «Nova Economia Política mundial», que remet al subtítol d'*El capital*. Si l'obra de Marx es presentava com una crítica de l'Economia Política (una aspiració que té a veure amb l'estructura lògica que

Marx pren de Hegel, segons la qual la representació del moviment real d'allò que s'autogenera —la consciència o el valor— és al temps fenomenologia de la història i crítica de la disciplina que l'exposa de manera palesa —Història de la Filosofia o Economia Política—, el llibre de Beck pretén completar aquella teoria crítica amb una perspectiva «mundial», que se subratlla en el primer capítol de l'obra, de caràcter sintètic: «Nova teoria crítica en sentit cosmopolita». Aquest títol remet també a una obra de Kant, *Idea de una història universal en sentit cosmopolita* (1784), on el filòsof de Königsberg tracta de descobrir alguna intenció de la natura «en el curs contradictori de les coses humanes», és a dir, la dialèctica de la història.

En l'època global, s'ha d'entendre el «joc» conjunt d'institucions i organitzacions com una segona *gran transformació*, en la qual «la globalització i no "l'Estat" defineix i transforma el camp de joc de l'acció col·lectiva.» Aleshores, «la política se'ns presenta *desfronteritzada* i *desestatitzada*, la qual cosa té com a conseqüència l'emergència de nous jugadors, nous papers, nous recursos, regles desconegudes, noves contradiccions i conflictes.» Canvia el joc del contrapoder, com es pot veure amb les estratègies dels grups terroristes, que esdevenen nous actors globals. Emergeix així la *promiscuitat del poder*. A totes aquestes transformacions els hauria de correspondre un canvi de perspectiva científica, que Beck formula com «cosmopolitisme metodològic», i que hauria de permetre la constitució d'una

nova teoria crítica, amb una aproximació més plena a les desigualtats, les quals resten enfosquides des de les orientacions nacionals d'una ciència social «zombie».

Així plantejada, la nova teoria crítica ha d'escometre les tasques següents: Descobrir i anomenar *les formes i les estratègies de la invisibilització de les realitats cosmopolites; criticar la circularitat de la perspectiva de l'Estat-nació* (que relaciona la nacionalització o etnicització de les perspectives d'acció i el nacionalisme metodològic de les ciències socials); *vèncer l'ahistòrica eternització dels móns conceptuals i les rutines de recerca de les ciències socials*; i, fins i tot, animar i realitzar una contribució a la *re-imaginació d'allò polític*, val a dir, generar i fer efectiva la diferència entre el punt de vista nacional dels actants polítics i el punt de vista cosmopolita de les ciències polítiques i socials.

Aquestes tesis són glossades en la resta del llibre, on Beck critica el punt de vista de l'Estat nacional, aporta una explicació del canvi de regles de la política «interior» mundial; descriu les estratègies d'allò econòmic (el capital) i d'allò polític (renacionalització i transnacionalització), així com les estratègies dels moviments socials, i explica el canvi de formes i conceptes de l'Estat i la Política.

La segona dimensió del llibre ens planteja la seua ubicació en la «tradicció» de la teoria crítica. La teoria de la societat de risc es presenta, de manera no sempre dissimulada, com una alternativa en la «orientació frankfurtiana» a la teoria de l'acció comunicativa de

Habermas. Aquesta pretenia «constituir un marc on es poguera reprendre [sic] aquell projecte d'estudis interdisciplinars sobre el tipus selectiu de racionalització que representa la modernització capitalista.» (*Teoría de la acción comunicativa*, vol. 2, pp. 562-563). «Reprendre» perquè Habermas es refereix al projecte de Horkeimer i Adorno abans d'Auschwitz. L'anàlisi de Beck replanteja la teoria crítica perquè el risc global fa present l'epifania de la barbàrie.

Precisament per la seua definició explícita com a nova teoria crítica, Beck hauria de prendre en consideració la crítica als «efectes socials» de l'obra de Habermas enunciada per Bourdieu en les seues *Meditacions pascalianes*: «Habermas va deure part de la seua audiència universal al fet que atorgava el segell de gran filosofia alemanya a les pies consideracions sobre el diàleg democràtic, marcades de manera massa evident per les ingenuïtats de l'humanisme cristià.» (trad. cast., p. 332). Proporciona Beck el segell de «gran sociologia alemanya» a interessades consideracions sobre els riscos que ens amena-

cen? Al nucli argumental de la *Societat de risc* hi havia la distinció entre perills i riscos, val a dir, entre la possibilitat (dicotòmica) i la probabilitat (aritmomòrfica) d'un dany. El risc sorgeix amb el capitalisme, com mostra magistralment *El mercader de Venècia*. Així com el valor que s'autovaloritza (el capital) produeix una heteronomia del temps social, els perills de la societat de perill (la generació atòmica, la química orgànico-hal·logenada, la biotecnologia) instauen cíclicament una heteronomia de l'espai social, paradigmàticament expressada amb la noció de «radioactivitat». L'esforç tècnic per minimitzar els riscos, no arriba a detindre l'establiment de perills autoincrementants, que és la dinàmica que precisament permet diferenciar una nova etapa social. Ara bé, cal mantenir la distinció entre l'analítica dels perills autoincrementants i el joc dels agents que maximitzen o minimitzen riscos, un assumpte aquest omnipresent per la justificació de l'escalada imperialista. Si no es manté la distinció, potser la nova teoria crítica acabe morint d'èxit.